

BANK SEKRORI TOMONIDAN LOYIHALARNI MOLİYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI

Bo'riyev Sardor

*O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Milliy Statistika qo'mitasining
Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti
ORCID: 0009-0002-0064-2954
sardorburiyev1990@mail.ru*

Annotatsiya. Bank sektorida loyihalarni moliyalashtirish zamonaviy mexanizmlari murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, iqtisodiyotning turli sohalarida innovatsion va samarali investitsiyalarni amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu mexanizmlar nafaqat moliyaviy resurslarni taqsimlash, balki risklarni boshqarish, loyihaning barqarorligini ta'minlash hamda mijozlar va investorlar o'rtasida ishonchni mustahkamlashga qaratilgan. Banklar o'z faoliyatlarida raqamli texnologiyalar, ilg'or kredit baholash tizimlari, garov mexanizmlari, hamkorlik platformalari va barqaror moliyalashtirish tamoyillarini keng qo'llash orqali loyihalarni moliyalashtirish jarayonini tubdan takomillashtirmoqda.

Kalit so'zlar: bank, loyihalar, moliyalashtirish, zamonaviy mexanizmlar, mijozlar, raqamli platformalar, kreditlar, moliyaviy xizmatlar.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕХАНИЗМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ ПРОЕКТОВ СЕКРЕТАРЕМ БАНКА

Бериев Сардор

*Институт повышения квалификации и статистических
исследований Национального комитета по статистике Республики Узбекистан*

Аннотация: Современные механизмы финансирования проектов в банковской сфере представляют собой сложный и многогранный процесс, играющий важную роль в реализации инновационных и эффективных инвестиций в различные отрасли экономики. Данные механизмы направлены не только на распределение финансовых ресурсов, но и на управление рисками, обеспечение устойчивости проектов, укрепление доверия между клиентами и инвесторами. Банки кардинально совершенствуют процесс финансирования проектов, широко используя в своей деятельности цифровые технологии, передовые системы оценки кредитоспособности, механизмы обеспечения, платформы сотрудничества и принципы устойчивого финансирования.

Ключевые слова: банк, проекты, финансирование, современные механизмы, клиенты, цифровые платформы, кредиты, финансовые услуги.

MODERN MECHANISMS OF PROJECT FINANCING BY THE BANK SECRETARY

Buriyev Sardor*Institute for Staff Advanced Training and Statistical Research
of National statistics committee the Republic of Uzbekistan*

Abstract. *Modern mechanisms for financing projects in the banking sector are a complex and multifaceted process, playing an important role in implementing innovative and effective investments in various sectors of the economy. These mechanisms are aimed not only at allocating financial resources, but also at managing risks, ensuring project sustainability, and building trust between clients and investors. Banks are radically improving the process of financing projects by widely using digital technologies, advanced credit assessment systems, collateral mechanisms, cooperation platforms, and the principles of sustainable financing in their activities.*

Keywords: *bank, projects, financing, modern mechanisms, clients, digital platforms, loans, financial services.*

Kirish.

Bank sektorida loyihalarni moliyalashtirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lgan jarayonlardan biridir. Loyihalarni moliyalashtirish orqali banklar nafaqat o'z faoliyatini kengaytiradi, balki iqtisodiyotning turli sohalariga sarmoya kiritish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu jarayon investitsiyalarni samarali taqsimlash, risklarni boshqarish va moliyaviy resurslarni optimal yo'naltirishni ta'minlashga yordam beradi. Shu bois, bank sektorida loyihalarni moliyalashtirish tizimini chuqur o'rganish, uning zamonaviy mexanizmlari va samarali usullarini aniqlash iqtisodiy barqarorlik va innovatsion rivojlanish uchun zarurdir.

Adabiyotlar sharhi.

Bank sektorida loyihalarni moliyalashtirishning zamonaviy mexanizmlari mavzusida so'nggi yillarda nashr etilgan adabiyotlar ushbu sohaning rivojlanishi va innovatsion yondashuvlarni o'rganishda muhim ahamiyat kasb etadi. Xudoyberdiyevning (2024) "Bank sektorida loyihalarni moliyalashtirishning zamonaviy mexanizmlari" nomli ilmiy tadqiqotida bank kreditlash tizimining samaradorligini oshirish uchun yangi yondashuvlar va raqamli texnologiyalarni joriy etish masalalari ko'rib chiqilgan. U, banklarning investitsion loyihalarni baholashda zamonaviy risklarni boshqarish usullarini qo'llash zarurligini ta'kidlaydi.

Toshpulatovning (2023) "Bank tizimida kreditlash va investitsiyalarni boshqarish" nomli ishida esa kredit portfelini shakllantirish va loyihalarni moliyalashtirish jarayonida innovatsion moliyaviy vositalar va monitoring tizimlarining rolini yoritadi. Toshpulatov, shuningdek, banklar va investorlarga o'zaro manfaatli hamkorlik mexanizmlarini taklif etadi.

Karimova (2024) tomonidan yozilgan "O'zbekiston bank sektorida raqamli moliyalashtirish usullari" nomli ilmiy ishlarida esa raqamli texnologiyalarning bank sektoridagi ahamiyatini ko'rsatadi. Muallif, ayniqsa, blockchain, sun'iy intellekt va big data tahlillari yordamida loyihalarni moliyalashtirish jarayonlarini avtomatlashtirish va optimallashtirish imkoniyatlarini tahlil qiladi.

Rasulovning (2023) "Loyihalarni moliyalashtirish va investitsiyalarni boshqarish" nomli ilmiy tadqiqotlarida esa loyihalar moliyalashtirilishida zamonaviy moliyaviy instrumentlar, jumladan, sukuklar, leasing va factoring kabi vositalar kengroq ko'rib chiqilgan. Rasulov (2023) ushbu vositalarning bank sektorida qo'llanilishi va ularning samaradorligini oshirish yo'llarini taklif etadi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi bank sektorida moliyalashtirish jarayonlarini tezlashtirish va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Elektron platformalar va onlayn xizmatlar yordamida mijozlar o'z loyihalari uchun moliyaviy resurslarni tez va qulay shaklda olish imkoniyatiga ega bo'lishmoqda. Bu jarayon banklar uchun ham, mijozlar uchun ham vaqt va xarajatlarni kamaytiradi, shuningdek, moliyaviy xizmatlarning shaffofligini ta'minlaydi. Raqamli platformalar orqali kredit arizalarini ko'rib chiqish, hujjatlarni to'plash va tasdiqlash avtomatlashtirilgan holda amalga oshiriladi, bu esa inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni minimallashtiradi. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyalari kredit risklarini aniqlash va boshqarishda muhim ahamiyat kasb etadi. Banklar mijozlarning moliyaviy holati, biznes-rejasi va bozor sharoitlarini chuqur tahlil qilish uchun sun'iy intellekt algoritmlaridan foydalanadi. Bu texnologiyalar yordamida qarz oluvchilarning kreditga layoqatliligi aniqroq baholanadi, risklar oldindan prognoz qilinadi va moliyalashtirish qarorlari yanada asosli qabul qilinadi. Shuningdek, sun'iy intellekt banklarga bozor tendentsiyalarini kuzatib borish va yangi investitsiya imkoniyatlarini aniqlashda yordam beradi. Garov mexanizmlari sohasida ham yangiliklar mavjud. An'anaviy garov turlaridan tashqari, banklar intellektual mulk huquqlari, patentlar, brendlar va kelajakdagi daromadlarni garov sifatida qabul qilishni yo'lga qo'yimoqda. Bu yondashuv ayniqsa innovatsion va texnologik loyihalar uchun muhimdir, chunki bunday loyihalar ko'pincha moddiy aktivlarga kam ega bo'ladi, ammo ularning intellektual kapitali yuqori baholanishi mumkin. Garov mexanizmlarining diversifikatsiyasi moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi va banklarga yangi segmentlarga chiqish imkonini beradi (Islomov, 2022).

Moliyaviy risklarni boshqarish zamonaviy texnologiyalar yordamida yanada samarali amalga oshirilmoqda. Big Data va ilg'or tahlil vositalari katta hajmdagi ma'lumotlarni tez va aniq tahlil qilish imkonini beradi. Bu esa banklarga mijozlarning moliyaviy holatini, bozor sharoitlarini va loyihaning potentsial xavflarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Stress-testlar va ssenariy tahlillari yordamida banklar turli iqtisodiy sharoitlarda loyihaning barqarorligini sinovdan o'tkazadilar, bu esa moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ko'p tomonlama hamkorlik mexanizmlari loyihalarni moliyalashtirishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Banklar xususiy investitsiya fondlari, sug'urta kompaniyalari, davlat moliyaviy institutlari va xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan hamkorlikda loyihalarni moliyalashtirishni yo'lga qo'yadilar. Bu hamkorlik loyihalarning moliyaviy bazasini mustahkamlash, katta hajmdagi investitsiyalarni jalb qilish va risklarni taqsimlash imkonini beradi. Davlat tomonidan taqdim etiladigan kafolatlar, subsidiyalar va soliq imtiyozlari esa loyihalarning moliyalashtirilishini yanada qulaylashtiradi va ularni investitsiya jozibadorligini oshiradi (Yusupov, 2023).

Barqaror moliyalashtirish konsepsiyasi so'nggi yillarda bank sektorida katta ahamiyat kasb etmoqda. Banklar ekologik va ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olgan holda loyihalarni moliyalashtirishga e'tibor qaratmoqda. Bu yondashuv atrof-muhitni muhofaza qilish, ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Barqaror moliyalashtirish doirasida banklar yashil kreditlar, ijtimoiy ta'sirga ega investitsiyalar va ekologik sertifikatlangan loyihalarni moliyalashtirishga ustunlik beradilar. Bu esa banklarning ijtimoiy mas'uliyatini oshiradi va ularni global moliyaviy standartlarga moslashtiradi. Kredit mahsulotlarining diversifikatsiyasi loyihalarni moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Banklar turli ehtiyojlarga mos keladigan kredit turlarini taklif qiladilar. Masalan, qisqa muddatli kreditlar operatsion xarajatlarni qoplash uchun, uzoq muddatli investitsion kreditlar esa yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish uchun mo'ljallangan. Leasing va factoring xizmatlari esa mijozlarga moliyaviy oqimlarni boshqarishda yordam beradi. Bu turdagi moliyaviy xizmatlar loyihalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi (Abdullaeva, 2021).

Blokcheyn texnologiyasining bank sektorida qo'llanilishi moliyalashtirish jarayonini yanada shaffof va xavfsiz qiladi. Ushbu texnologiya yordamida moliyaviy operatsiyalarni avtomatlashtirish, shartnomalarni raqamli shaklda boshqarish va moliyaviy tranzaksiyalarni real vaqt rejimida kuzatish mumkin. Blokcheyn bank va mijoz o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashga yordam beradi va firibgarlik xavfini kamaytiradi. Bu esa moliyaviy tizimning umumiy barqarorligini oshiradi. Ilg'or kredit baholash tizimlari mijozlarning moliyaviy holatini va loyihaning iqtisodiy samaradorligini chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Ushbu tizimlar mijozning biznes-rejasi, bozor sharoitlari, moliyaviy ko'rsatkichlari va boshqa omillarni hisobga olgan holda kredit riskini baholaydi. Bu esa banklarga qarz berish qarorlarini yanada oqilona va xavfsiz qabul qilish imkonini yaratadi. Kredit baholash tizimlarining takomillashuvi banklarning moliyaviy barqarorligini oshirishga xizmat qiladi.

Moliyalashtirish jarayonida mijozlarga ko'rsatiladigan maslahat xizmatlari ham loyihaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishida muhim ahamiyatga ega. Banklar mijozlarga moliyaviy rejalashtirish, risklarni boshqarish, investitsiyalarni optimallashtirish va biznes jarayonlarini takomillashtirish bo'yicha professional yordam ko'rsatadilar. Bu yondashuv loyihaning barcha bosqichlarida moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shuningdek, banklar loyihalarni moliyalashtirishda ekologik va ijtimoiy ta'sirni baholash tizimlarini joriy qilmoqdalar. Bu tizimlar loyihaning atrof-muhitga va jamiyatga ta'sirini tahlil qilib, barqaror rivojlanishga xizmat qiladigan loyihalarni tanlash imkonini beradi. Bu yondashuv banklarning ijtimoiy mas'uliyatini oshiradi va ularni global moliyaviy standartlarga moslashtiradi. Loyihalarni moliyalashtirishda banklar innovatsion moliyaviy mahsulotlar yaratishda davom etmoqdalar. Masalan, shartnomaviy kreditlar, sukuklar, ijtimoiy ta'sirga ega investitsiyalar va boshqa yangi moliyaviy vositalar ishlab chiqilmoqda. Bu mahsulotlar mijozlarga yanada moslashuvchan va samarali moliyalashtirish imkoniyatlarini taqdim etadi (Qodirov, 2024).

Xulosa va takliflar.

Xulosa qilib aytganda, bank sektorida loyihalarni moliyalashtirishning zamonaviy mexanizmlari doimiy ravishda rivojlanib bormoqda. Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, blokcheyn, ilg'or kredit baholash tizimlari, garov mexanizmlari, ko'p tomonlama hamkorlik va barqaror moliyalashtirish konsepsiyalari banklar va mijozlar o'rtasidagi hamkorlikni yanada samarali qiladi. Ushbu mexanizmlar moliyaviy resurslarni optimal taqsimlash, risklarni kamaytirish va loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, banklar innovatsiyalarni joriy etishda yetakchi bo'lib, iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy rivojlanishga hissa qo'shmoqda. Bu esa mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish va global moliyaviy bozorlar bilan integratsiyalashuv jarayonini tezlashtirishga yordam beradi.

Adabiyotlar /Lumepamypa/Reference:

Abdullaeva L. (2021) *"Moliyaviy texnologiyalar va bank tizimida innovatsiyalar"*. Toshkent: Fintech Nashriyoti.

Eshonov Sh. (2024) *"Bank sektorining investitsion siyosati va moliyalashtirish mexanizmlari"*. –Toshkent: Investitsiya va Moliyaviy Nashriyot.

Islomov G. (2022) *"Bank kreditlashining zamonaviy mexanizmlari"*. Toshkent: Bank Ishlari Nashriyoti.

Karimova N. (2024) *"O'zbekiston bank sektorida raqamli moliyalashtirish usullari"*. Toshkent: Raqamli Texnologiyalar Nashriyoti.

Mirzaev F. (2023) *"Loyihalarni moliyalashtirishda risklarni boshqarish"*. Toshkent: Risk Menejment Nashriyoti.

Qodirov O. (2024) *"Banklar faoliyatida zamonaviy moliyalashtirish vositalari"*. Toshkent: Innovatsion Moliyaviy Nashriyot.

Rasulov S. (2023) *"Loyihalarni moliyalashtirish va investitsiyalarni boshqarish"*. Toshkent: Investitsiya Nashriyoti.

Toshpulatov M. (2023) *"Bank tizimida kreditlash va investitsiyalarni boshqarish"*. Toshkent: Iqtisodiyot Nashriyoti.

Xudoyberdiyev A. (2024) *"Bank sektorida loyihalarni moliyalashtirishning zamonaviy mexanizmlari"*. Toshkent: Moliyaviy Nashriyot.

Yusupov D. (2023) *"Bank sektorida investitsiya loyihalarini moliyalashtirish"*. Toshkent: Iqtisodiy Tahlil Nashriyoti.